

5. Isten Krisztusban tárja föl előttünk szeretetét: „a teremtés — a megtestesülés óta — a szeretet bensőségességével szól hozzánk”. Mi pedig az alázat és az imádság kettős karjával fogadjuk el a felénk hajló Istent. „Nem elég az ajándékozó Isten s az ünnepi ajándék — mi is kellünk hozzá: elfogadás, együttérés és együttélés.”

*Valójában két szó, mit ismerek:
bűn és imádság két szavát.*

„A dolgok természetes alázata híven tükrözi Isten természetfölötti alázatát”. Az „alázat mélypontját” azonban Jézustól tanulja: „Ennek megtapasztalása nélkül Isten nem emelte volna föl a kereszt magasába, oda s azon is túl, az Atya öröktől széttárt és öröktől várakozó karjai közé a világot.”

Az alázatos ember nem dekadens vagy pesszimista, hanem reális és optimista — csak a teljes valóság dimenzióiban gondolkodik. (Amikor az *Élet és Irodalom* riportere megkérdezte tőle, pesszimistának tartja-e magát, ezért választott határozott nem-mel. „Optimisták vagy pesszimisták csak belátható távlatokban lehetünk. Az ember a maga beláthatatlanságával mindkét fogalmat meghaladja... Ha ebben a kérdésben valamit is szememre lehet vetni, inkább az embernek gyermekien csökönys bizalma, aki még a kifulladás árán sem akar fölébredni.”)

Semmiségünk tudatához hasonlóan „elviselhetetlen súllyal nehezdednek ránk bűneink”. „Nincs erény, mely pontosabb, gyökeresebb leckét adhatna nekünk az alázatról, mint épp a fölsímt és megszenvedett bűn kétségbeesésig ható terhe... Ennek gyötrelmére egyedül az ártatlanul szenvedő Isten bocsánata hozhat földoldozást és gyógyulást.” A Bárány „békéje” „tökéletesen ingyenes” ajándék: „egyedül azzal vásárolhatjuk meg, hogy elfogadjuk”.

6. Ember és művész egy Pilinszkyben: az alázat és az imádság adja két sarkpontját a nagy művészet *ars poeticájának* is. Legfőbb meghatározója „a Mű meztelenségi foka”, amely az alázat éleslátásával képes megláttatni a világ paradicsomi (vagy gyermeki) evidenciáját: a világ, „olyan, mint a megunt és elhagyott atyai ház, amely hűtlenségünkben is lankadatlanul egész egzisztenciánk legmélyebb megértését kínálja fel számunkra”.

Művészet és misztika egy töről fakad, „minden művészet vallásos”. A művészet „alapvetően természetfölötti küldetése szerint” a világ egyetemességéről ad hírt — egy darabjaira szakadt világban: így válik a repedések krónikásává, s éppen ezáltal a teljesség tanújává. A költészet — akár az imádság — megpróbálja ráhangolni az ember szavát az Isten csöndjére: „A nagy költészet Isten csöndjébe visszahajló egyetemes beszédet teremt”. Innen sejthetjük meg a mennyiségre oly szegényesnek tűnő Pilinszky életmű gazdagságát, s a mögötte rejlő emberi és költői kockázatot: „Az ember akkor szólalhat meg, ha belenémul a kifejezés reménytelen erőfeszítésébe, belehal vállalkozásába. Átkel a puszta létezésnek a kifejezés számára halálos zónáján, hogy túljutva és föltámadva csakugyan földöntúli nyelvvé válhasson.” A „csupa félelem és csupa alázat” költő „a rongycsomók közt keresgél”, „az eltaposott fűben olvas”, olvassa „az istenek és köztünk ernyedő fonal irányát”. Egyetlen költői célja, hogy irnokként hírt adjon az öröklét mozdulatairól a mulandóságban, egyetlen emberi célja, hogy összeomlása a bárány halálához legyen hasonló. „A többi kegyelem.”

V a l ó d i

*Valódisága fekhelyéül
fekszik bennem kilenc halott
fekszik bennem míg meg nem kékül
mint lassan hűlő csillagok
fekszik a lényük bennem és ül*

*Csak én hitelesítem őket
másoknak ők kicsik nagyok
másoknak ők emberszerűek
s halottaságuk vagyok
és szeretem és őrzöm őket
mint az ég néhány csillagot.*

GYURKOVICS TIBOR